

Ali olak

Bir Bahçe Düzü

Deneme

ÖTÜKEN

ALİ ÇOLAK; 1965 yılında Nazilli'de doğdu. Gazi Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi'nde başladığı yüksek öğrenimini, Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde tamamladı (1988). Dergilerde deneme ve incelemeleri yayımlandı. 1989'da İzmir'de, edebiyat dergisi *Kırkıkindi*'yi çıkardı. Bir süre Milli Eğitim'de edebiyat öğretmenliği yaptı. Bir özel öğretim kurumunda öğretmen ve yönetici olarak çalıştı. Yayımlanmış altı kitabı bulunan yazar, 1996 yılında Türkiye Yazarlar Birliği (TYB) tarafından 'yılın deneme yazarı' seçildi. 1992'den bu yana *Zaman* gazetesinde yazan Ali Çolak, halen bu gazetenin kültür-sanat sayfası editörlüğünü yürütüyor.

Yazarın yayımlanmış kitapları; *Mavisini Yitirmiş Yaşamak*, *Günlük Güneşlik Şarkılar*, *Periyi Uyandırmak*, *İnce Sözler*, *Günsarısı*, *Günün Ötesi*.

"Bir bahçenin sözünü ediyorum.
Düş kuruyorum."

Paul Eluard

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM

BİR BAHÇE DÜŞÜ

- Tutkular Üstüne • 13
Yazdan Dönüş • 16
Sonbahar Giysileri • 19
Yalnızlığı Tahsil Eyledik Biz • 22
Sisİstanbul • 25
Güze Veda • 28
Evin Müziğini Dinleme Vakti • 31
Hırsızlarım Sağ Olsun! • 34
Davula Sahura İftara Dair • 37
Elveda Ramazan Pidesi • 40
Kurbansız Semtler • 43
Arkası Yarın Günlerine Dönmek Mümkün mü? • 46
Yıldızın Parladığı Anlar • 49
Otuzunu Devirenlere Teselli • 52
Ha Gayret, Ebedi Gençliğe Az Kaldı! • 55
Sokaklara 'Aşk' Yazan Adam • 58
Aşkın '-la' Hali • 61
Aşk Yazılmaz Artık Yazılmamalı • 64
Tatile Çıkmak İşkencedir • 67
Bir Otel Odası İnsana Ne Söyler? • 70

- Bir Ada İhtiyacı • 73
'Bir Sabah Uykusuna Bir de Sana' • 76
Bir Bahçe Düşü • 79
Ayva Güzellemesi • 82
Sevince Öldürürler, Sevilmesem Ben Ölürüm • 85
Kavakları Nasıl Yok Edelim? • 88
Ağaçla Muaşaka • 91
Dilleri Var, Bizim Dile Benzemez • 96

İKİNCİ BÖLÜM

DİLSİZLİK KORKUSU

- Dilsizlik Korkusu • 105
Okuma Yorgunluğu • 108
Türklerin En Çok Korktuğu Nesne • 111
Evet, Biz İmlası Kıt Bir Milletiz • 114
Gençleri Edebiyattan Nasıl Soğutabiliriz? • 117
Gençler Edebiyattan Soğumak İstemiyor • 120
Temiz Edebiyat Taşrada Yaşiyor • 123
Ne Mutlu Artık Edebiyat Star'larımız da Var • 126
Edebiyat Dünyasındaki Duvarlar da Yıkılacak mı? • 129
'Sesimi Duyurmak İstiyorum' • 132
Uyanın Erkekler, Kızlar Okuyor! • 135
Yakup Kadri Treniyle Ankara'ya • 138
Neredesin Sükunet! • 141
Ziya Osman Saba'nın Evine Ne Oldu? • 144
Yoksulun Sesi Kısıktır, Duyulmaz • 147
Çok Yaşa Sermet Bey! • 150
Cahit Zarrifoğlu Şiir Ödülü • 153
Beyaz Gemide Kaybolan Çocuk İstanbul'daydı • 156
Meyhaneler Letafetini Yitirmiş Olmalı • 159
Osman Cemal'in İstanbul'unda Gezinti • 162
İlhan Berk'in Defteri Konuşuyor • 165
Şiirin Romanı • 168
Gülün Bir Dalı Düştü • 171
Sükutun Ateşlediği Senfoni • 174

BİRİNCİ BÖLÜM
BİR BAHÇE DÜŞÜ

"Bahçesi hüzündü onların"

Hilmi Yavuz

Tutkular Üstüne

NEREDEN geldiyse geldi, yerleşti dilime. Birkaç gündür 'tutku' sözcüğüyle yatıp onunla kalkıyorum. Çok olur bu bende. Bir sabah uyanırım, bir sözcük bitmiş dilimde, bütün hayalimi sarmış. Hiç durmaz, söyletir de söyletir kendini; kurtulabilene aşkolsun! Kovsan gitmez, unutmak istesen unutulmaz. Çaresiz taşıyacaksın. Ne zaman ki alacağını alır, bir şeyler koparır; sonra nasıl geldiyse öyle, sessizce kaybolur gider. Şikayetçi miyim? Hayır! İşi gücü sözcükler olan biri için yakınılacak bir şey değildir bu. Madem gelip konuk oluyor dilime; aklımı, hayalimi kurcalayıp duruyor, balını sızdırmadan bırakmak olur mu onu? Olmaz elbette... Şimdi şu 'tutku'yu da alıp bir güzel eğlendirmeli. Açık havaya çıkarıp nefes aldırmalı. Günün akşamında gruba bakmalı birlikte, gecesinde dolunaya çıkmalı, sabahında gün ağarmadan, yüzündeki utangaç kızartıyı görmeli. Deniz kıyısına indirip tenhalar da ufku seyrettirmeli ve sesine sessizlik, rengine yakamoz katmalı sulardan... Sonra şöyle iyisinden bir sofraya donatıp ahbablığı artırmalı onunla, halleşip yollaşmalı, murad alıp murad vermeli...

‘Tutku’yla bunca eğleştik de, doğrusu pek tutkuları olan biri değilim ben. ‘Nedir coşkuyla sarıldığım şeyler?’ diye şöyle bir yokluyorum kendimi; işin açığı yazıdan, edebiyattan başka bir hırs kıpırdamıyor içimde. Dünyevî arzular mı? Mal - mülk, daha iyi bir yaşam; yükselmek, bir yerlere gelmek, bir şeyler olmak... Hayır, hayır! Böyle bir açlık ses vermiyor. Belki de bir eksiklik bu, kim bilir? Yaşama ‘tutku’yla sarılmadıkça, daha güzel günleri arzulamadıkça güçlü olabilir, şu çokça yıpratılmış deyişle, ‘ayakları üstünde durabilir’ mi insan? Belki bu yüzden işte, şu gelimli gidimli dünyaya pamuk ipliğiyle bağlı bir yaşamım var benim. Yalın, sade, düz bir yaşam... Kimi zaman çıkışmıyor değilim kendime: ‘Ne olurdu yazmaktan başka hırsların da olsaydı; belki daha renkli, daha cıvıltılı ve coşkulu bir yaşam sürerdin; dünya gülümserdi sana da!.. Bir ses, ‘eksik olsun’ diyor, içimden. ‘Dünyayı arzulayan her tutkunun ucu sayısız acıya çıkıyor. Bir parmak balın içinde öldürücü zehirler saklı...’ Bu da bir kaçış, kolaycılık, tembellik işareti belki, kim bilir?

Kendim yazıya, yalnız yazıya coşkuyla sarılısam da yaşama dair ‘yararlı’ tutkuları olan insanlara bayılırım. Zaten birinin herhangi bir tutkusu; coşkuyla, hırsla sarıldığı bir sevdası yoksa ne beklenir ondan? Bu yüzden “Tutku ile aşk büyük işlerin kanatlarıdır.” sözüne itimat ederim. ‘Büyük işler’ ille de ülkeler fethetmek, şehirler kurmak değildir elbette. Bir ‘düş’ün peşine takılıp Bodrum’u sayısız ağaç ve çiçekle donatan Halikarnas Balıkçısı’nın, yahut Mustafa Kutlu’nun o enfes ‘uzun hikâye’si Beyhude Ömrüm’deki, kurak bir topraktan yemyeşil bir bahçe çıkarmaya iman etmiş adamın iflah olmaz çabası da ‘büyük işler’dir ve insanın ancak yaşamı pahasına soyunabileceği bir tutkuyla mümkündür.

Balzac’ın buyurduğu gibi “Tutku, evrensel insanlıktır. Onsuz din, tarih, sevgi, sanat olamaz.” Bunlara bilimi de

eklemesi gerekirdi Balzac'ın. Nice dâhi, bütün yaşamlarını hırsla bilime adanmışlardı, bugün yaşamımızı kolaylaştıran icatların hangisine sahip olabilirdik? Peygamberler, veliler, din büyükleri, filozoflar kendi ömürlerini bir çile yumağına döndürüp başkaları için yaşamasalardı hangi faziletlere sahip olabilirdik? Böylesi tutkuların bir adı da 'sevda' olmalıdır; 'evrensel insanlık sevdası'... Bu sevdaya kapılanlar sayesinde ki bugün dünya her şeye rağmen yaşanabilir bir gezegen durumunda. Bunlar iyi, hoş da dizginlenemez tutkularıyla insanlığın üstüne karabulutlar çöktüren diktatörler, kan dökücüler yok mudur? Vardır ve tarih, bunların da bin bir türlüünü görmüştür. Tutku bir kere şeytanî bir güçle birleşmeye görsün, meyvesi zulümden başka bir şey olmaz.

Şimdi dilimde bu sözcüğü gezdiriyorum ya, çevremdeki insanları 'tutku' sınavından geçiriyorum hep. Kim yararlı bir işe coşkuyla sarılıyor, diye... Yazık ki artık 'tutku'dan çok 'heves'in atına biniyor insanlar. Tutkusuz yaşamlar da heyecansız, solgun ve ışıltısız. Şöyle demiş biri: "Tutkusuz olmayan erkek, güzelliği olmayan kadın gibidir." Bu, 'kadınlar için güzellik kâfidir' anlamına gelmiyor tabii.

Yazdan Dönüş

YAŞADIĞI kentin dışına çıkması insanın, sularını terk eden bir balık gibi... Can havliyle, acemi... Balık ölür, bir süre çabalayıp; insansa yalpalar önce, sonra alıştır yavaş yavaş susuzluğa, kendi kendiliğe... Farkına varmaya başlar kendinin. Yalnız kendinin mi? Etrafını saran yarı tanıdık nesnelerin, insanların... Yüksekten düşen bir tüy gibi boşluğa, bir tenhalığın içine karışır. Tenhalık, bedenini, ruhunu fark ettirir bütün katmanlarıyla. Karşılaştığı ne varsa bir tazelik. Gün ışığı, deniz, gece, yıldızlar; çalırıp, böğürtlen, asmalar, uzayıp giden zeytinlikler... Her şeyin tadını yeniden hatırlar. Güneşin tadını bile... Ne diyordu Hilmi Yavuz 'Geçmiş Yaz Defterleri'inde; Güneşin acısı! Kâzım'ın bir gözlemine aktarıyordu: "Bizim buralarda Güneşle otlar hısımsı akraba gibidirler. Güneşi süzerler çiçeklerle biberler, tatlısı bala gider, acısı bibere! Güneş hem tatlıdır, hem acı. Bibere acısını verir, bala tatlısını..." Yaşadığı kentin dışına çıkınca insan, yeni tatlar keşfeder, tatların tadına varır.

Ah ki yaz, bir keşifler ırmağıdır, uzayıp gider! Dağ, deniz, orman, yeşile boyanmış bahçeler, meyvesini yüklenmiş ağaçlar... Kendini yollara vurduğunda, bambaşka, ya-

rı medeni bir insan olup çıkarsın. Daha cesur ve bütün melankolisinden sıyrılmış, doğal bir varlıksındır artık. Nesnelere en saf, en güvenli dostluklar kurabilirsin. Sırtını bir kayaya dayayıp ufka baktığında, kendini alabildiğine güçlü hissedersin. Thoreau, Walden gölünün kıyıcığına kondurduğu uzlet kulübesinde boşuna mı söyler, “Mevsimlerle arkadaşlık ederken hiçbir şeyin hayatı cendereye çevirmeyeceğini biliyorum.” diye... Ve artık orada, fırtınanın içinde rüzgâr tanrısının (!) müziğini duyabilirsin. Taşların, ağaçların iç sesini dinleyebilir, ‘güneşin acısı’ını bile tadabilirsin.

Yazlar, yeni bir dil bağışlar insana, doğanın ve nesnelere dilini... Yollara düştüğünde, geçtiğin her kent, kendi giysisiyle karşılar seni. Yazın dili meyvelerdir, kentlerin de... Kuzeyden güneye inerken, yol kıyılarında taze yeşil fındık kentinden sulu şeftaliler kentine girersin, sonra kokulu armutlar, alaca vişneler ve incir, küçük sepetlerde ışıltılı, sarı - yeşil... Yaz bir meyveler geçidi, tatlar ormanı gibi uzanır önünde. Sarıçam ağaçlarının arasından, cırcır-böceklerinin kâinatı dolduran sesleriyle geçersin. Ve güneş batarken bir dağ başında durur, akşamı dinlersin. Gölgecik kayalara vurmuş ölüyez gün ışıkları, alabildiğine loşluk... Havada toz zerreciklerinin serin bulutu, ince sinek kümecikleri ve kulaklarında çınlayan sessizlik. Kanatlarını bıçak gibi çalıp geçen aceleci kuşların geçişine dalar, sonra bir kozalak çıtırtısıyla ürperirsin. Ürpermeyi ne kadar da özlemiştir! Karşı bayırlarda kıvrıla kıvrıla giden bir koyun sürüsü ve ardında kayıtsız çobanlar. Ve işgüzar bir köpeğin bütün sessizliği altüst eden münasebetsiz havlamaları... Akşam, vahşi bir örtü gibi çöker dağlara, yollara... Etrafındaki her şey başka bir dille konuşmaya başlar. Mekânın bütün tekinsizliğini haykıran çıtırtılar, vehimler ve gölgeler arasında, yabancılığını toparlayıp koyulursun yola.

Yaşadığın kentten çıkıp, doğup büyüdüğün sokağa, eve vardığında; soğuk, garip bir yalnızlık kaplar her yanını. Artık oralı olmadığını söyler dokunduğun her şey, baktığın her yüz. Göz göz tenhalıktır evler; soğuk bir sızıdır, giderilmez yalnızlıktır. Çocukluğun cılız hatıraları, uzak bir iklimden seslenir gibi üşüşür başına, acımasız. Bu yüzden yazlar, boğazında düğümlenip çözülmeyen bir acıdır. Ve dolaşırsın eş dost, akraba arasında, bedenini sıkan çocukluk giysileri varmış gibi sırtında. Artık oralı değılsin!..

Yaşadığın kente dönmek, başka bir iklime girmek gibidir. Karmakarışık, birbirine sinmiş tatlar içinde. Ruhunla bedenin apayrı tellerden çalmaktadır ve kışlık giysisini uzak kıyılarda bırakmış bir yaratık gibi yeniden bir kılık biçmeye durursun kendine. Acemi ellerle tutunursun 'hayata' ve mecburiyetlere...

Yaz, geçiyor işte, yelkovan kuşları gibi döne döne göklerden. Ve bakıp kalıyoruz ardından, ağızımızda buruk tatlarla...